

մեր պաշտօնակցին, եւ մաղթել բազմաթիւ տաճարամեակներ :

ԲԱՏԱՅԻՒ ՄԱՀԱՐԱՔԱՆԸ. — Մուրճի մէջ

կը կարգանք թէ Սեպտեմբեր 27ի, կիրակի օրը, Թիֆլիս, Հայոց ինքնավարի գերեզմանոցին մէջ, ուր թաղուած է Բաֆֆի, տեղի ունեցաւ կայծերու հեղինակին մահարձանին բացումը : Հանդիսաւոր պատարագէ մը յետոյ՝ որ կատարուեցաւ ինքնավարի եկեղեցւոյն մէջ, եկեղեցական դասը, թեմին առաջնորդին եւ պատարագող քահանային հետեւելով, ուղղուեցաւ թափորով դէպի Բաֆֆիի գերեզմանը, իրենց հետ ունեցնելով մահարձանի յանձնախմբին անդամները եւ հազար հոգիի մօտ բազմութիւն : Հոգեհանգիստ կատարուեցաւ այնտեղ, եւ հանդէսը վերջացաւ ատով : Մահարձանը, չափազանց պարզ, կը բաղկանայ մոխրագոյն մարմարէ, խորանարդած եւ պատուանդանէ մը, եւ անոր վրայ կանգնած ճերմակ մարմարէ սիւնէ մը՝ որուն ծայրը մարմարէ տաւիղ մը կը կանգնի Այս նշանակարժեքնէն կը բուշակենք որ անորոշ ու մերկ կոթող մը ըլլալու է այդ մահարձանը, զորի՛կ հեղինակին խիզար ու կրկուտ հոգին պատկերացնող ու եւ է դրոյմէ Բայց խառնապահանջ չըլլանք եւ շատանալէ զօհուսակութեամբ արձանագործով այդ գեղեցիկ նորութիւնը որով հայ ժողովուրդը առաջին անգամ ըլլալով մահարձան կը կանգնէ իր մէկ գրագէտին վրայ :

ՍՏԱՃՈՒԱՄ ԳՐԲԵՐ

Գ. ԵՋԵԱՆ. — Մեծն Պետրոսի յարաբերութիւնները Հայ ազգին հետ. — Ստուար հատոր մըն է ուր Պ. Եղեան հաւաքած է բոլոր վկայաթղթերը (հայերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն, լատներէն) որոնք վերաբերութիւն ունին հայ ժողովուրդին եւ Մեծն Պետրոսի միջեւ անցած բանակցութեանց՝ Պարսկական Հայաստանին Ռուսոյ ձեռքն անցնելէ առաջ : Ընդարձակ ուսման յառաջաբանի մը մէջ, Պ. Եղեան մանրամասն պատմութիւնը կ'ընէ Ռուսոյն եւ հայ ժողովուրդին յարաբերութեանց, ոչ միայն Մեծն Պետրոսի ատենը, այլ եւ անկէջ ի վեր, մինչեւ արդի շրջանը : Աւելորդ է շեշտել կենսական կարեւորութիւնը այս հրատարակութեան որ ճիշդ իր ժամուն հրեւան կուգայ եւ որ նոյն իսկ

նշան մը կրնայ համարուիլ : Անահիթի մօտակայ թիւերէն մէկուն մէջ, մեր աշխատակից Բոօֆ. Ա. Մէյէէ ջննական յօդուած մը պիտի նուիրէ այդ գրքին :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Դէպքերը արտասովոր երազութիւն մը ստանալու վրայ են, եւ դարավերջը որ կը մօտենայ՝ կը թուի վերջին արարին փակուած հապճեպէր մեծ թառակախաղայն՝ որ երկայն ատենէ ի վեր կը հիւսուի ձգտուած պետութիւններուն միջեւ : Խաղը մէկ հակառակ կրկնութիւնն է հին աշխարհին կարեւորագոյն երեւոյթին. վաղընջական ատեններուն մէջ, Արեւելքը կուգար կը խուժէր Արեւմուտքին վրայ, իր բերած հզօր արեւմտը զայն կը նորոգէր ու կը ճոխացնէր : Հիմա, Արեւմուտքն է որ դէպի զառամած ու թրմրած Արեւելքը կը խոյանայ եւ կ'ուզէ զայն թափանցել, իւրացնել ու վերականգնաւացնել, — մինչեւ որ թերեւս Արեւմուտքը՝ իր կարգին հասնի անկման շրջանի մը, եւ Արեւելքի ազգերը, իրենց ուժին գիտակցութիւնը վերստացած, զարթեալ զան տարածուիլ Եւրոպայի վրայ :

Ահա դար մըն է որ Եւրոպան ուշադիր կը հետեւէր Ասիոյ դանդաղ քայլալուսններուն, նայուածք կը սեւեռէր Ափրիկէի փորձիչ նախնականութիւններուն, ու պատեհ ժամուն սպասելով, իր անորժանները կը սրուէին : Առաջին քայլը ճամբորդներն ու գիտնականներն առին, այդ խորհրդաւոր աշխարհներուն կեանքն ու զաղտնիքը երեւան հանելով, այնտեղ առաջնորդող ճամբան հարթելով՝ եւրոպական ուժերուն առջեւ : Յետոյ երկրախոյզներն ու միսիոնարները զացին այդ հինցած քաղաքակրթութեան կամ երկարատեւ վայրենութեան զանգուածներուն մէջ՝ եւրոպական գիտութիւնը, եւրոպական կրօնը, եւրոպական գաղափարը տարածել : Եւ ահա այդ բարոյական աշխարհականութիւններուն ետեւէն, քաղաքական Եւրոպան կը սկսի իր բանականութեամբ զրկել ու նութական տիրապետութիւնը սկսուած գործը կնքել : Հնդկաստանը, Նիգիտտը, Անգլիացուց ձեռքն են, եւ վաղը ամբողջ Ափրիկէն թերեւս անոնցը պիտի ըլլայ : Ռուսիա Հիւսիսային Ասիան ու Պարսկաստանն մաս մը դրուած է, կը սկսի Չինաստանէն կտորներ փրցնել, արդէն